

ФЕДЕРАЦИЯ НА НЕЗАВИСИМИТЕ СИНДИКАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ
ОТ ЛЕКАТА ПРОМИШЛЕННОСТ

**Тема: Повишаване ролята и ефективността на социалния диалог
на всички нива, като възможност за ограничаване на
неформалната икономика**

Уважаеми дами и господа,

Като представители на наемния труд ние сме загрижени за спазването на трудовите и социални права на работещите и разбира се за бъдещето на сектора Т/О. Изразяваме нашето удовлетворение от провеждането на този форум, защото проявленията на скритата /сива/ икономика в България трябва да бъдат сведени до минимум с общите ни усилия.

В момент на криза, когато много фирми се опитват да се спасят от фалит, а съобразяването с българското законодателство им излиза прекалено скъпо, сивият сектор изглежда единственият изход. Именно това трябва да се промени.

В последно време много неправителствени организации и държавни институции се опитаха да направят проучвания и да обобщят проявленията на скритата икономика в страната, както и да покажат отражението ѝ върху бизнеса, данъчно - осигурителните системи и върху личните доходи и социална защита на работещите.

Относно размера на сивата икономика в България, най-сиви са браншовете на строителството, туризма, услугите и здравеопазването. Това е обяснимо заради големия пазарен обхват, динамичното им развитие през последните години, както и залога на значителни интереси в тях. Леката промишленост също е един от отраслите, който се посочва в последните години с най- висок дял сива икономика - над 40 %.

Скритата или сивата икономика се проявява под най-различни форми. Високата данъчно – осигурителна тежест е една от основните причини за разширяване на сивия сектор – процес в който участват и работодателите и работниците.

По-принцип един от типичните белези за сиви практики е наемането на работници без трудови договори с всички следващи оттук нарушения за данъци, осигуровки, почивки и условия на труд.

Назначаването на работниците на МРЗ за страната, а осигуряването да става на МОД за най-нискоквалифицираната група, стана масовата практика в България. Сумата, която се доплаща от работодателя до МОД се компенсира под най-различна форма, но във всички случаи за сметка на възнаграждението на работника. Например, чрез завишаване на трудовата норма или намаляване на минутната разценка, или и двете заедно.

Минималните осигурителни прагове дават тази възможност, като преобладаващия дял от заетите са съсредоточени в най-ниските квалификационни групи, без да се отчита степента на квалификация, нито заеманата длъжност, нито сложността на извършваната работа. Най-много нерегламентирани възнаграждения получават заетите в Северна България, според проучване, проведено от Българската търговско-промишлена палата.

Това е особено валидно за малките предприятия в градове, в които няма друга алтернатива за работа и хората са принудени да приемат това положение –особено характерно за шивашкия, трикотажния, кожаро - кожухарския и обувния браншове. **В предприятията, в които имаме синдикални организации и има КТД това е сравнително по-ограничено, но не и невъзможно.**

За последното може да се съди и от факта, че повечето от хората признават, че са работили в сивата икономика през последните години. По-важното е защо го правят, защото така не плащат осигуровки и получават повече пари, което в условията на криза и ниски и замразени РЗ е въпрос на оцеляване. Те го правят ясно съзнавайки, че от размера на вноските, ще се определя размера на пенсията им в бъдеще ,която при всички случаи няма да е по - висока от социалната пенсия за страната.

Секторът „Текстил и облекло” осигурява работа на близо 100 х. работници и служители, обхванати в над 5 х. фирми, но попада в секторите с най-ниско ниво на заплащане, представляващо 55-60 % от средната работна заплата за страната - 380 – 400 лв.

В над 10 % от предприятията се работи без трудови договори, повече от 80 % работниците са назначени на МРЗ за страната, а плащането на не малка част от възнагражденията е „под масата“. Повече от 10 години се запазва тенденцията на спад на РЗ спрямо РЗ за страната, като нашите браншове представляват основния контингент от „работещите бедни“.

За изсветляването на сивата икономика се полагат според нас незначителни усилия, без особен резултат. Трябва да има решителен отпор на сивия сектор, защото това е най-ерозиращия фактор за бъдещото на отрасъла, създаващ условия за нелоялна конкуренция и лош имидж, отблъскващ чуждестранните инвеститори.

Въпреки това сивата икономика не може да бъде определена като необходимост за оцеляването на бизнеса и гражданите в България. Близко 87 % от хората считат, че сивата икономика е своеобразно нарушение на законодателството и неспазване на правилата.

Трябва обаче да подчертаем, че част от нейните прояви са допустими при така действащата нормативна уредба, която е нестабилна и непрекъснато се усложнява и променя.

Но основно липсва контрол, а възможността за двоен стандарт е доста **примамлива**. Така всеки работодател е „изряден“ пред закона, когато е внесъл осигуровките върху МОД. Той е в по-добрата позиция, спрямо онзи работодател, който е на светло и това се нарича **нелоялна конкуренция**. А срещу нея няма адекватни и ефективни действия нито от държавата, нито от работодателските структури.

Могат да посочат конкретни случаи, в които има работа без трудови договори, осигуряване на недействителните работни заплати, плащане под масата, криене на обороти и печалби. Такава информация има и е напълно във възможностите на институциите пък и на национално представителните работодателски организации. Наблюдения може да се направят, както от регионалните структури, така и от регистрацията на фирмите и трудовите договори в НАП и НОИ. Така, че мерки могат да се вземат.

Ние считаме, че крайно време е на показ да излязат всички онези работодатели, които не правят осигурителни вноски или които ги

правят в „нереални размери“, като се имат предвид постоянните сигнали за заобикаляне и неспазване на трудовите, данъчните и осигурителните закони и дефицитите в НЗОК и НОИ.

Намаляването на данъчно-осигурителната тежест, премахването на условията за двойния стандарт, масирания и непрекъснат контрол от всички институции ще спомогнат за изсветляване на сивата икономика.

А може би създаването на регистър на изрядните осигурители и данъкоплатци и евентуалното им стимулиране с определени преференции /намаляване на някои данъци, ускорено възстановяване на ДДС и др./ ще доведат до бърз и положителен резултат.

В последно време се предприеха законодателни мерки с ограничителен ефект върху скритата икономика, като:

- Задължителното регистриране на ТД.
- Ежегодно договарянето на МОП, съвместно със синдикатите. За отбелязване е обаче, че това става напоследък все по-трудно, тъй като работодателите не желаят увеличението им или ако, има, то е в минимални стойности. Може би е време да се прецизира ползата и вредата от МОП/Д.
- Повишава се социално - осигурителната дисциплина.
- Има действия за стабилизиране и надежност на пенсионно осигурителните системи в България.
- Засилен е контрола и превантивността в действията по събирането на осигурителните вноски, криминализирането на тези закононарушения.

Можем отговорно да посочим, че повишаването ролята и ефективността на социалния диалог на всички нива, е една от възможностите за ограничаване на неформалната икономика.

Работата на ишлеме /90 %/, несигурността с осигуряване на поръчки и сезонния характер на дейността, както и ниската норма на печалба, кара работодателите и браншовите организации да заявяват по-предпазлива позиция в колективните преговори, както на браншово ниво, така и на ниво предприятие в последните три - четири години. Затова и БКТД са само два.

Същевременно в сектора има безброй много работодателски организации, но няма браншови работодателски организации със сериозни намерения и отговорност, с които да направим това. Вече 5 години няма подписан БКТД с Шивашкия бранш, а в голямата част от фирмите договореностите в КТД са минимални, има и неспазване на подписани КТД.

Да не говорим, че ние синдикатите не сме желани на територията на предприятията, и все по трудно се допуска създаването на синдикални структури.

Редица мерки за ограничаване на неформалната икономика могат да бъдат договоряни при добро желание на страните в процеса на КТД на различните нива, като например - МРЗ за бранша, стимулиращи системи за повишаване на производителността на труда и заплащането, начални работни заплати по определени професии, условия на труд, заетостта, квалификацията и преквалификацията на персонала и др.

Защо никой не мотивира работниците да повишават квалификацията си, да подобряват производителността си, за да получават достойно заплащане. Хората са обезверени, неудовлетворени, с ниски РЗ, които даже не са сигурни, и едва се заработват с много извънреден труд и компромиси.

Всички страни в индустриалните отношения - държава, работодателски организации и синдикати трябва да са сериозно обезпокоени и заинтересовани от ограничаването и превенцията на неформалната / сивата икономика.

Прозрачността на политиките, създаването на благоприятната бизнес среда ще стимулират работодателите да излязат на светло и ще направят заобикалянето на законите далеч по-непримамливо.

Участниците в социалния диалог на всички нива са тези, които работят на светло и ние считаме, че с повече доверие и взаимно зачитане на интересите ще ограничим до минимум сивия сектор и ще променим изкривените нагласи в обществото. Чрез социалния диалог ще се постигне контрол и овладяване на тези явления.

Затова трябва да работим заедно, да издигнем социалния диалог и КТД на по-високо ниво, и аз вярвам че ще има резултати.

Благодаря за вниманието.